

¹² Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 4-те вид., переробл. та доповн. / Відп. ред. С. С. Яценко. – К.: А.С.К., 2005. – 848 с. – С. 246.

¹³ Там само. – С. 277.

Резюме

Олена Я. Г. Актуальні питання імплементації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами 2011 року (щодо психологічного та фізичного насильства) в кримінальне законодавство України.

У статті розглядаються особливості імплементації положень Стамбульської конвенції 2011 р. щодо психологічного та фізичного насильства в кримінальне законодавство України. Здійснюється комплексний порівняльно-правовий аналіз проявів психічного насильства в теорії кримінального права України та за підходом Конвенції, приділяється увага понятійним розбіжностям та особливостям перекладу англійських термінів. Досліджується зміст фізичного насильства за Кримінальним кодексом України та в контексті Конвенції, з'ясовуються принципові відмінності між ними. Визначається ступінь відповідності положень національного законодавства вимогам Конвенції, наводяться пропозиції із вдосконалення КК України.

Ключові слова: Стамбульська конвенція 2011 року, насильство щодо жінок, домашнє насильство, психічне насильство, фізичне насильство, погрози, примушування.

Резюме

Олена Я. Г. Актуальные вопросы имплементации положений Конвенции Совета Европы о предотвращении и борьбе с насилием в отношении женщин и домашним насилием 2011 года (относительно психологического и физического насилия) в уголовное законодательство Украины.

В статье рассматриваются особенности имплементации положений Стамбульской конвенции 2011 года относительно психологического и физического насилия в уголовное законодательство Украины. Осуществляется комплексный сравнительно-правовой анализ проявлений психического насилия в теории уголовного права Украины и согласно подходу Конвенции, уделяется внимание понятийным расхождениям и особенностям перевода англоязычных терминов. Исследуется содержание физического насилия в Уголовном кодексе Украины и в контексте Конвенции, выясняются принципиальные отличия между ними. Определяется степень соответствия положений национального законодательства требованиям Конвенции, приводятся предложения по усовершенствованию УК Украины.

Ключевые слова: Стамбульская конвенция 2011 года, насилие в отношении женщин, домашнее насилие, психическое насилие, физическое насилие, угрозы, принуждение.

Summary

Olenina Y. Current Issues of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence Provisions (on Psychological and Physical Violence) Implementation into the Criminal Legislation of Ukraine.

The article deals with the specificity of implementation of Istanbul Convention provisions on psychological and physical violence into the criminal legislation of Ukraine. Author analyses forms of psychological violence in domestic criminal law theory and according to the Convention concept, pays attention to the difference in notions and to the features of English terms translation. The meanings of physical violence under the Criminal Code of Ukraine and according to the Convention concept have been researched into as well as the principal difference between them. The extent of compliance of domestic legislation and the Convention claims has been identified; proposals to the Criminal Code of Ukraine have been submitted.

Key words: Istanbul Convention 2011, violence against women, domestic violence, psychological violence, physical violence, threats, coercion.

УДК 34:61]: 608.1

О. П. ОМЕЛЬЧЕНКО

*Ольга Петрівна Омельченко, студентка VI курсу
Київського університету права НАН України*

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ СУБ'ЄКТА І ОБ'ЄКТА МЕДИКО-БІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ НА ЛЮДИНІ

Сучасну медицину, яка дедалі все впевненіше робить кроки до свого удосконалення та розвитку, вже неможливо уявити без медико-біологічних експериментів, для проведення котрих все частіше обираються люди. Впровадження новітніх методів та способів лікування, застосування нової медичної техніки, використання сучасних лікарських засобів у медичній практиці потребують попередньої експериментальної апробації з залученням людини в якості об'єкта дослідження.

Проведення експериментів на людях, у тому числі й медико-біологічних, відоме з давніх часів, однак першим міжнародним документом, у якому були закріплені принципи проведення дослідів на людях, а також

етичні норми для вчених, що займалися проведенням таких дослідів, став Нюрнберзький кодекс 1947 року. Передувало його прийняттю розкриття жахливих, нелюдських медичних експериментів на мільйонах людей, які були проведені нацистськими лікарями. Сформовані в Нюрнберзькому кодексі положення в подальшому стали основою для багатьох міжнародних та національних законодавчих актів, якими регулюється проведення медико-біологічних досліджень на людині.

Людина є специфічним об'єктом дослідження і тому такі дослідження мають відповідати закріпленим на міжнародно-правовому рівні стандартам.

Слід погодитися з Г. Т. Терешкевич: «Медичні експерименти повинні проводитися з урахуванням суттєвих для людини цінностей, передусім гідності людини, цінності її життя і здоров'я. Участь у таких експериментах є не лише етичною, але може бути виразом медичної солідарності, шансом для розвитку медицини і насамперед – знаком любові до людини»¹.

Актуальним виявляється питання щодо розмежування суб'єкта і об'єкта медико-біологічного дослідження. Неможливо бути застрахованим від конфлікту прав та інтересів, від їхнього стику, зокрема коли об'єкт дослідження і суб'єкт дослідження поєднуються в одній особі. Тобто, коли вчений, дослідник проводить медико-біологічне дослідження на собі самому. У такому разі, чи доцільно взагалі говорити про якісь межі дослідження і як далеко здатен дійти дослідник, «осліплений» можливістю отримати новий результат чи знання, коли об'єктом дослідження слугує його власний організм. У цьому контексті досить слушними виявляються питання, на яких акцентує увагу О. Ю. Кашинцева. Чи можливо зупинити вченого в його бажанні отримати нові знання? Чи можливо стримати дослідника, який прагне отримати нові результати?

У разі поєднання об'єкта і суб'єкта медико-біологічного дослідження в одній особі доречно з'ясувати те, чи можливо за таких умов досягти балансу між правами людини як об'єкта дослідження і правами людини як суб'єкта дослідження. Зрозуміло, що проводячи експеримент на самому собі, дослідник погоджується на це, розуміючи всі можливі ризики як для об'єкта дослідження. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження» 1964 р. містить положення про те, що відповідальність за захист об'єктів дослідження мусить нести лікар чи інший медичний працівник, і ніколи – об'єкт дослідження, навіть якщо він дав згоду. При поєднанні об'єкта і суб'єкта дослідження в одній особі в який спосіб дослідник відповідатиме сам перед собою і чи взагалі виникає така відповідальність?

В усьому світі прослідковується загальна тенденція, спрямована на підкреслення важливої, унікальної ролі людини як цінності, забезпечення інтересів окремої людини стає першочерговим завданням у всіх сферах суспільного життя і, що є особливо важливим, в медицині.

П. П. Складар вказує: «Гуманізм стає провідним принципом співдружності різних країн світу, про що свідчить записане в «Декларації прав людини», прийнятій ООН: «Усі люди народжуються вільними й рівними у своїй гідності та правах». Під гуманізмом у такому контексті розуміється повага до особистості, визнання цінності й гідності людини, її моральних і політичних прав»³.

У Гельсінській декларації Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження» 1964 р. одним із принципів проведення медичних досліджень закріплено обов'язок лікарів, які проводять медичні дослідження, охороняти життя, здоров'я, гідність, недоторканність, право на самовизначення, недоторканність приватного життя, конфіденційність особистої інформації об'єктів дослідження.

Проведення медико-біологічних експериментів на людині впритул наближене до її особистих немайнових прав, що створює великий ризик завдання їм шкоди. Тому при проведенні медико-біологічних досліджень за участю людини в якості об'єкта дослідження обов'язково повинні бути створені належні умови, які унеможливають порушення особистих немайнових прав людини. До цього зобов'язують вченого, медичного працівника як суб'єктів дослідження не лише норми моралі та етики, а й норми законодавства: національного та міжнародного.

Суть дотримання прав і законних інтересів об'єкта дослідження зводиться до гуманного і шанобливого ставлення до досліджуваного, що базується на знанні вказаних прав і законних інтересів. Права пацієнта щодо медичного втручання мають безпосереднє відношення до біомедичного експерименту, оскільки останній і є медичним втручанням⁴.

Найважливішим, фундаментальним правом людини є її право на життя. Саме це право слугує першоосновою для всіх інших прав. Життя людини – це її особливе благо, її невід'ємна цінність.

Конституція України в ст. 3 проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Право на життя належить кожній людині, воно є невід'ємним, кожен може захищати своє життя і життя інших людей від протиправних посягань. Держава та інші суб'єкти зобов'язані визнавати це право та не порушувати його, ніхто не може бути свавільно позбавлений життя⁵.

Наступною, ще однією категорією, яка має бути врахована і захищена при проведенні медико-біологічного експерименту над людиною, є гідність людини. У цілій низці міжнародних актів, які проголошують, утверджують та захищають права людини, одним із її прав визначається право людини на повагу до своєї гідності. У Статуті ООН 1945 р. зазначено, що народи Об'єднаних Націй прагнуть утвердити віру в гідність і цінність людської особистості, ст. 1 Загальної декларації прав людини 1948 р. проголошує, що всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах, з Преамбули до Міжнародного пакту про економічні та соціальні права 1966 р. випливає, що усі права людини походять із гідності, що властива людській

особі, в Преамбулі до Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини 1997 р. наголошується на необхідності поважати людину як окрему особистість і як члена людської спільноти та важливості забезпечення її гідності.

О. В. Білоскурська зазначає: «Гідність виступає як охоронюване законом особисте немайнове право і невідчужуване благо, що забезпечує соціальне буття фізичної особи. Коли йдеться про гідність конкретної людини, то мається на увазі, насамперед, її самооцінка, тобто судження людини про міру наявності у неї тих чи інших якостей, властивостей порівняно з певним зразком. Крім того, гідність людини відображає її значимість як частини людського суспільства»⁶.

Медицина в особливий спосіб повинна не підривати, а сприяти в утвердженні гідності будь-якої людини в кожному конкретному випадку. Особі, що є об'єктом медико-біологічного експерименту, мають бути створені такі умови, за яких вона буде відчувати свою значимість. І цілком зрозуміло, що здійснення медичних досліджень ставить за мету вдосконалити засоби, уміння, медикаменти та інструментарій, а також збагатити знання, щоб найефективніше допомогти людині, сприяти її здоров'ю та життю⁷.

Право людини на особисту недоторканність Н. Г. Васильєва визначає як: «Право людини на реалізацію й захист приватної сфери – зони особистої недоторканності, в якій індивід має бути захищеним певними правовими межами від несанкціонованого втручання в його автономію, гідність та організм. Таке права надає можливість людині самостійно контролювати доступ і втручання у свої розум, тіло, саморозуміння і почуття власної гідності, зберігати таємницю особистого життя й не розголошувати особистої інформації, встановлювати її ліміт і коло осіб, яким вона може бути доступна»⁸.

Кожна людина має право на повагу до своєї цілісності, що означає можливість зберігати фізичний і психічний складники власного організму в недоторканності. Держава та треті особи повинні поважати право індивіда зберігати цілісність свого організму в неторканому стані⁹.

Отже, право на особисту недоторканність надає можливість кожному вимагати від інших утримуватися від дій, які можуть спричинити вплив на організм конкретної людини.

Наступним правом, яке забезпечує захист людини в медико-біологічному дослідженні в якості об'єкта дослідження, це конфіденційність особистої інформації об'єкта дослідження. Це означає, що дослідник та інші особи, яким в силу виконання професійних обов'язків стала відомою така інформація, зобов'язані не розголошувати жодних особистих відомостей про особу – об'єкта дослідження (ім'я, місце проживання, хворобу і т.д.). Приховування таких даних, якщо того бажає особа, сприяють створенню комфортних психологічних умов для її участі в біомедичному дослідженні.

З'ясувавши суть особистих немайнових прав, котрі потребують захисту при проведенні медико-біологічного дослідження на людині, стає очевидним, що норми міжнародного і національного законодавства зобов'язують першочергово, вдаючись до біомедичних експериментів на людині, враховувати інтереси кожної окремої особи та захищати її права. Разом із тим закріплені в нормах права положення щодо захисту конкретних прав людини при залученні її в якості об'єкта дослідження в медико-біологічний експеримент слугують свого роду моральними обмеженнями та етичними рамками, котрі захищають права людини та її цінність як особистості.

Т. Кучера виокремлює фундаментальні засади біоетики як окремої сфери науки. Певні з цих принципів мають безпосереднє актуальне значення при проведенні медико-біологічних досліджень на людині:

– життя людини – найвища цінність. Кожна людина є цінністю сама по собі, а не засобом чи знаряддям в руках інших;

– не все, що технічно можливе, допустиме з моральної точки зору. Свобода наукових досліджень і гідність особи ідуть поруч;

– життя досліджується з метою лікування та покращення, а не маніпуляцій. Насамперед медицина і науково-технічний прогрес повинні охороняти життя, а не маніпулювати ним;

– закон повинен охороняти та забезпечувати інтереси особи;

– повага автономії особистості. Кожна людина має право самостійно приймати рішення щодо себе та визначати, що є для неї корисним (навіть відмовитись від лікування);

– принцип незаподіяння шкоди – медичний працівник повинен діяти на благо пацієнта і в жодному разі не шкодити йому¹⁰.

Кожне медико-біологічне дослідження передбачає наявність і іншої сторони, а саме суб'єкта дослідження. Такими суб'єктами можуть бути вчені та медичні працівники. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження» визначає, що медичні дослідження за участю людини в якості об'єкта дослідження мають проводитися тільки особами з відповідною науковою підготовкою та кваліфікацією. Дослідження на пацієнтах чи здорових добровольцях потребують контролю з боку компетентного лікаря чи іншого медичного працівника, що мають відповідну кваліфікацію.

Статтею 54 Конституції України усім громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової та технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, які виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Вчений виступає основним суб'єктом наукової діяльності. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» визначає вченого як фізичну особу, яка має вищу освіту ступеня магістра і проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження й отримує наукові та (або) науково-технічні результа-

ти¹¹. Цей же закон наділяє вченого низкою прав, серед яких – право обирати форми, напрями й засоби наукової та науково-технічної діяльності відповідно до своїх інтересів, творчих можливостей і загальнолюдських цінностей. Таким чином законодавчо закріплена можливість вченого задовольнити свою наукову, творчу «жагу» до пізнання шляхом дозволу діяти відповідно до своїх інтересів та творчих можливостей.

Однак у сфері медико-біологічних досліджень на людині як міжнародним, так і національним законодавством встановлений беззаперечний пріоритет прав людини як об'єкта дослідження над правами людини як суб'єкта дослідження, пріоритет інтересів окремої особи над інтересами всього суспільства. Як зазначає О. Ю. Кашинцева, згаданий принцип віднайшов своє логічне продовження в принципі недоторканності антропологічної цілісності людини, зміст якого розкривається тріадою: недоторканність тілесної цілісності людини; недоторканність генетичного матеріалу людини; недоторканність душевної цілісності людини¹².

Можна припустити, що проводячи експеримент на самому собі, дослідник, сповнений бажанням досягти певного результату і прагнучи сповна реалізувати свої наукові ідеї, здатен піддати себе більшому ступеню ризику ніж особу пацієнта чи добровольця, може переступити через певні власні особисті немайнові права задля втілення своїх розробок і досягнення суспільно корисної мети. Чи є прийнятною така «жертвність» для сучасного суспільства?

З розвитком інформаційних технологій, посиленням глобалізаційних процесів нині спостерігається розширення сфери суспільного життя і певною мірою відхід від загальнолюдських цінностей. Сфера медицини і, особливо, медико-біологічні дослідження на людині, вкрай потребують дотримання норм професійної етики. Тому цілком логічним є те, що поєднання суб'єкта і об'єкта дослідження в одній особі концентрує в собі прямо протилежні інтереси та ще й може суперечити інтересам суспільства.

У ст. 2 Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини 1997 р. чітко визначено, що інтереси та благополуччя окремої людини превалюють над виключними інтересами усього суспільства або науки. Отже, яку б благородну мету не мав на увазі дослідник, проводячи експеримент на самому собі, все ж навіть таке дослідження повинно чітко окреслюватися рамками гуманності. Не може бути прийнятним для цивілізованого суспільства біомедичний експеримент, у якому об'єкт і суб'єкт дослідження поєднані в одній особі і коли така особа завдає значної шкоди власному здоров'ю, гідності, правам, навіть якщо такий експеримент приносить позитив науці та/або медичній практиці.

Попри те, що проводячи експеримент на самому собі дослідник свідомо йде на всі можливі пов'язані з цим ризики та наслідки, вважаємо за необхідне законодавчо врегулювати можливість випадків поєднання суб'єкта і об'єкта медико-біологічного дослідження в одній особі.

Врегулюючи це питання, не варто вдаватися і до інших правових крайнощів, таких як вимоги щодо недопущення випадків поєднання в одній особі суб'єкта і об'єкта дослідження. Це обґрунтовується тим, що будь-яка людина має право стати об'єктом медико-біологічного дослідження за власним бажанням і цього ж права не можна лишати і дослідника навіть в тому разі, коли він виступає суб'єктом дослідження. Але випадки, у яких суб'єкт і об'єкт дослідження збігаються, потребують особливої уваги і контролю. Тому було б доцільно прописати і закріпити в законодавстві конкретні умови проведення медико-біологічних досліджень у таких випадках. Ці умови можуть стосуватися, наприклад, обмеження проводити біомедичні експерименти на самому собі лише тоді, коли виявляється неможливим добровільно залучити до цього у якості об'єкта дослідження пацієнта чи добровольця або необхідності участі в медико-біологічному дослідженні, де суб'єкт і об'єкт поєднані в одній особі компетентного вченого-дослідника, котрий буде стежити за дотриманням етичних меж дослідження. Усе це, в разі необхідності, спонукатиме кожного вченого-відчайдуха вчасно зупинитися. Відповідно до міжнародно-правових стандартів вимагається адекватність сприйняття усіх ризиків, які можуть виникнути у разі збігу суб'єкта і об'єкта дослідження. Проводячи дослідження на самому собі, дослідник не повинен нехтувати загальнолюдськими цінностями навіть щодо самого себе. Інакше результат такого дослідження не може бути легітимізованим у науковому співтоваристві. У протилежному випадку суспільство кине виклик самому собі, адже невідомо, скільки вчених-лікарів, сповнених нестримним бажанням поглибитися у прогрес, готові переступити межу і які можуть бути наслідки.

У науковій літературі підкреслюється: на даний час у цивілізованому світі вважається законом, що новий метод діагностики і лікування хвороб, перш ніж буде рекомендований до практичного застосування, повинен пройти клінічне дослідження, тобто попереднє дослідження на людині. Метою такого дослідження є оцінка ефективності та безпеки призначення оптимальних доз лікарських засобів, устаткування та технологій¹³.

Цілком зрозуміло, що прогрес у медицині так чи інакше потребує медико-біологічних досліджень за участю людини в якості об'єкта дослідження. Та не зважаючи на це, сьогодні людство досягло якісно нового рівня свого розвитку та рівня суспільного існування, тієї форми буття, де людина та її інтереси стають стрижнем суспільства, держави, світу. Всі люди наділені особистими немайновими правами і згідно з ч. 3 ст. 269 Цивільного Кодексу України фізична особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути їх позбавлена.

Етико-правова контроверсійність окресленої проблеми полягає в тому, що науково-технічний прогрес у сфері медицини повинен слугувати не лише інтересам суспільства в цілому, а й інтересам кожної окремої людини. Медико-біологічне дослідження на людині потребує особливого гуманного підходу. Жоден результат чи суспільна необхідність такого дослідження не можуть слугувати виправданням для надмірних ризиків, яким піддаються об'єкт і його права в силу того, що є неприйнятними для цивілізованого суспільства і

навіть тоді, коли об'єкт і суб'єкт дослідження збігаються. Такий підхід сповна втілює принцип поваги до особи і заохочує суспільство до захисту здоров'я і прав кожної людини.

---

¹ *Терешкевич Г. Т.* Інформована згода та експериментування над людиною / Г. Т. Терешкевич // Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення) (м. Львів, 17–18 квітня 2008 р.) / упоряд. канд. юрид. наук І. Я. Сенюта, Х. Я. Терешко. – Л. : ЛОБФ «Медицина і право», 2008. – С. 334–341.

² *Кашинцева О.* Вплив етико-правових норм на легітимність наукового результату у сфері біомедичних досліджень / О. Кашинцева // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2014. – Вип. 6. – С. 13–20.

³ *Скляр П. П.* Становлення ідей гуманізму в національній системі освіти: історичний аспект / П. П. Скляр // Духовність особистості. – 2011. – Вип. 5. – С. 141–151.

⁴ *Стеценко С. Г.* Медичне право України : підруч. / С. Г. Стеценко, В. Ю. Стеценко, І. Я. Сенюта. – К. : Правова єдність. Всеукраїнська асоціація видавців, 2008. – С. 5, 7.

⁵ *Старко О.* Поняття та зміст права на життя / О. Старко // Історико-правовий часопис. – 2013. – № 1. – С. 55–59.

⁶ *Білокурська О. В.* Гідність людини в правовій теорії та практиці / О. В. Білокурська // Альманах права. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – 2013. – Вип. 4. – С. 106–110.

⁷ *Підлісний Ю.* Гідність людської особи та деякі межові медичні практики / Ю. Підлісний // Документи єпархіальних соборів. – 2001–2002. – Т. 1.

⁸ *Васильєва Н. Г.* Поняття права на цілісність особистості та його міжнародно-правова характеристика / Н. Г. Васильєва // Проблеми законності. – 2008. – Вип. 94. – С. 225–231.

⁹ *Пожар О. М.* Сутність та зміст особистої недоторканності як суб'єктивного права громадян / О. М. Пожар // Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – Вип. 64. – С. 137–145.

¹⁰ *Кучера Т.* Біоетика: огляд найактуальніших проблем / Т. Кучера // Університетська кафедра. – 2014. – № 3. – С. 67–91 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ukaf_2014_3_9.pdf

¹¹ Про наукову та науково-технічну діяльність : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>

¹² *Кашинцева О. Ю.* Наріжні проблеми захисту прав людини в сфері біології та медицини / О. Ю. Кашинцева // Право України. – 2009. – № 4. – С. 152–157.

¹³ *Лісовий В. М.* Біоетичні принципи випробувань лікарських засобів / В. М. Лісовий, В. В. М'ясоєдов, О. М. Ковальова. – Х. : ХНМУ, 2012. – С. 144.

Резюме

Омельченко О. П. Проблеми розмежування суб'єкта і об'єкта медико-біологічного дослідження.

Стаття розкидає проблеми медико-біологічних досліджень, у яких суб'єкт і об'єкт дослідження збігаються в одній особі. Автор акцентує увагу на правових та етичних аспектах самоекспериментування.

Ключові слова: медико-біологічні дослідження, людина як об'єкт дослідження, особисті немайнові права людини, медицина, загальнолюдські цінності.

Резюме

Омельченко О. П. Проблемы разделения субъекта и объекта медико-биологического исследования на человеке.

Статья раскрывает проблемы медико-биологических исследований, в которых субъект и объект исследования совпадают в одном лице. Автор акцентирует внимание на правовых и этических аспектах самоэкспериментирования.

Ключевые слова: медико-биологические исследования, человек как объект исследования, личные неимущественные права человека, медицина, общечеловеческие ценности.

Summary

Omelchenko O. The problems of distinguishing the researcher and participant of biomedical research.

The article is devoted to the problems of biomedical researcher in which the researcher and the participant coincided in one person. Author focuses attention on the legal and ethic aspects of self-experimentation.

Key words: biomedical researches, moral rights, human subject, medicine, human values.